sutud erakorralisel maapäeval. Viimasel oli vanameelne partei N.-iga eesotsas täiesti seisundi peremees: N. sai ühes teiste rüütelkonna esindajatega täiesti vabad käed tegevuseks Peterburis. Siin suutis N. läbi viia 1842. a. veebruari maapäeva poolt taotletud talupoegade kaitsemääruste tühistamise ja seega säilitada mõisnikkude piiramatud õigused maa kohta. Nii jäi 1819. a. talurahvaseadus endiselt maksma. Sellele anti ainult »täiendusmäärused« — n. n. 77 § —, mis vanameelsete toetusel pandi maksma 1845. a. sügisel. Need määrused muutsid ainult väga vähesel määral Liivimaal maksvat agraarkorda ja nende mõju talurahva edaspidisele elukorrale oli väga väikene (vt. Nikolai I). — Kui Liivimaal 1845. a. alanud talurahva käärimise mõjul agraarküsimus uuesti päevakorda tuli ja selle revideerimiseks järgmise a. alul asutati Peterburis eriline komitee, mis pärast muudeti Läänemeremaade Komiteeks, valiti N. jällegi Liivimaa rüütelkonna poolt selle liikmeks. Siin ei suutnud aga N. enam oma alalhoidlikke seisukohti läbi viia, vaid jäi alla vabameelse aadlipartei juhile H. Fölkersahm'ile. — N.-i puhul olgu mainitud ka asjaolu, et temaga oli äge vaidlus ühel esimestest eesti haritlastest Fählmann'il (vt.), kes võttis eesti talurahva südika kaitse alla N-i pealetungimiste puhul.

Alb. acad. 116; A. Tobien, Die Agrargesetzgebung Livlands II (1911), lk. 69 jj. *H. Kr.*

NOLDE, Aleksander, parun, õigusteadlane, sünd. 1873. a., lõpetanud Peterburi ülikooli õigusteaduskonna, oli a.-st 1900 samas ülikoolis eradotsendiks, lugedes erikursusi, ja sai a. 1917 professoriks rooma õiguse alal. Peale selle oli N. professoriks Peterburi kõrgemail naiskursusil ja Aleksandri lütseumis ning ühtlasi Vene riiginõukogu abi-riigisekretär. N. sai surma 4. XI 1919 Vene piirist Soome üleminekul. — N. on avaldanud töid tsiviilõiguse ja -protsessi alalt. Tema tähtsamaks tööks osutub Очерки по исторіи кодификаціи мѣстн. гражданск. законовъ при гр. Сперанскомъ, I–II (Peterburi, 1906–14), mille I köites (ilmunud N. magistri-väitekirjana) kirjeldatakse leedu-poola õiguse kodifitseerimist, kuna II kd., N. doktori-väitekiri, käsitleb üksikasjaliselt Balti seaduste kogu III köite (praegu Eestis maksva tsiviilseadustiku) saamislugu.

Par. B. Nolde'lt (Pariisis) saadud andmed; Нов. Энц. сл. Брокг.-Ефр., 28. *J. U.*

NOLDE, Boris, parun, õigusteadlane ja diplomaat, sünd. 14. XII 1876 Peterburis, lõpetas a. 1899 Peterburi ülikooli õigusteaduskonna ja jäeti prof. F. Martens'i poolt ülikooli juurde edasi töötama rahvusvahelise õiguse alal. Olnud pikemat aega Vene välisministeeriumi juriskonsuldiks ja osa võtnud reast rahvusvahelistest konverentsidest, asus N. a. 1916 sama ministeeriumi II departemangu direktori kohale ja nimetati a. 1917 välisministri abiks. A.-st 1903 teotses N. Peterburi polütehnilises instituudis dotsendina, hiljemini professorina ja valiti a. 1917 Peterburi ülikooli professoriks. Vene Ajut. Valitsuse ajal (1917) võttis N. osa juriidilise nõukogu liikmena Eesti- ja Liivimaa kuberm. valitsemis- ja omavalitsus-seaduste väljatöötamisest. A. 1919 emigreerus ta välismaale ja teotseb praegu (1928) Pariisis teadlasena ja advokaadina. — N. on avaldanud mitu ajaloolis-analüütilist laadi tööd riigi- ja rahvusvahelise õiguse alalt, milledest Eesti suhtes tähtis Единство и нераздѣльность Россіи (tr. tema teoses Очерки русск. государственн. права, Peterburi, 1911, lk. 223–554). Selles töös käsitletakse riigiõiguslikult seisukohalt autonoomsete piirimaade ajaloolist ühendamist »ühiseks ja jagamatuks« Vene keisririigiks. N. teistest töödest mainitagu: Петербургская миссія Бисмарка (Praaha, 1925), Ю. Самаринъ и его время (Pariis, 1926). Viimasel ajal on N.-l käsil teos *L'ancien régime et la révolution russe,* mis osalt ka Vene end. piirimaid käsitleb. lsikl. j. m. saadud andmed. *J. U.*; *T.*

NORBERG, Johan Erik, v., insener, sünd. 12. IX 1747 Westerås (Rootsis), õppis kuni a. 1773 Upsala ülikoolis ja, täiendunud tehniliste teadmiste alal, oli tegev Karlskrona sadama ehitamisel ja juhtis ning täiendas viinavabrikuid Rootsis. A. 1804 lahkus N. lõplikult Rootsist ja, viibinud lühikest aega Taanis, astus Vene teenistusse laevastiku-insenerina; nimetati mais 1806 üheks Tallinna sõjasadama ehitamise juhtijaks ja suri enne töö lõpuleviimist (1826) 11. VII 1818 Peterburis. — Tallinna sõjasadama üksikasjalik plaan on N.-i koostatud. Selle kõrval tegi N. Kohila mõisas Eestimaal katseid viinapõletamist tehniliste täienduste abil tõsta paremale järjele.

Recke-Napiersky III; Nord. Familjeb. XIX II (1913). *R. K.*

NOTTBECK, Eugen Johann Alexander v., jurist ja ajaloolane, sünd. 23. VII 1842 Tallinnas, õppis aa. 1861–65 Tartu ülikoolis õigusteadust, teotses 1865. a alates ülem-maakohtu advokaadina Tallinnas, olles samal ajal (1865–77) Eestimaa kubermanguvalitsuse abisekretär ja hiljemini sekretär, oli 1877–81 arvatud Vene Siseministeeriumi juurde; toimis 1881—86 Eestimaa kub.-valitsuse vanema nõunikuna ja 1888—89